

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Adversvs Omnia Catabaptistarvm Prava Dogmata Heinrychi Bullingeri lib. IIII

Bullinger, Heinrich

Tigvri, 1535

VD16 B 9759

De templis & conuentibus ecclesiarum contra seceßiones catabaptistarum

urn:nbn:de:hbz:466:1-35433

mini, ubi gaudium suum in mœrorem uertetur. Hic in uigilandum magistratibus Christianis, ne quid ferant quod honestatem & pietatem ledat & offēdat. Hæc hæctenus. Aliam iam conclusionē adgrediamur. Quid in causa est dic sodes, quod tēpla horretis tantopere in quæ uos non ingredimini, nec alios ingredi sinitis, idolorum donus ea nominantes?

DE TEMPLIS ET CONVENTIBVS
ecclesiasticis, contra secessiones cata-
baptistarum.

S I M O N.

VIII.
TRACT.

Quod Paulus dicit nos esse templum dei, cui cum simulacris nihil cōuenire debet, 2. Cor. 6. IOIADA. Nos esse templum dei sanctum in quo spiritus Christi habitat Paulus 1. Cor. 3. testatur. Qui enim Christo uere fedit, unus spiritus est cum deo, nec idola curat. Quid uero hoc ad ecclesiasticas profectioes & conuentus pertinet? quum templa nostra per dei gratiam expurgata sint, & ex eis omnia idola & superstiosa eiecta. Quod si quedam ex superstitionibus papisticis aut gentilibus etiam num hærerēt, quid hæc fidei uestræ (modo uera esset) officere possent? An non Paulus templum idolorum Athenis introiuit? Acto. 17. Apostoli quotidie in templum

plum ibant Hierosolymis in quo adhuc legalia sacrificia durabant, quæ ex diametro cum Christi morte pugnant. Adhuc tamen in templo docebant & prædicabant euangelium Iesu Christi, & assidui erant in templo. Paulus in templo captus est. Vnde ergo hoc uobis, quod nullus uere Christianus ad templa nostra proficisci debeat, quum nihil sit in eis quod cum uerbo dei pugnet? Prædicamus in eis euangelium pure & sincere, impermixtū humanis traditionibus. SIMON.

Alligatis fideles ad locum, quasi uero non ubique prædicare et orare quis posset. Christus sæpe in montibus orauit, et Paulus uult ut uiri in omni loco orent. Deinde ipse Christus dicit tempus adesse, ubi neq; Hierosolymis neq; in monte oretur, Ioannis 4. IOIADA. Nos neq; orationes neq; prædicationem locis alligamus, sed uos hoc facitis, quum persuasum habetis, Christianis non licere ut in templo orent ac prædicent. Nam si possumus in templo per deum prædicare & orare, cur uos secessionem facitis, & templa adire non uultis? Si non possumus, quomodo ergo libertas in illis est? Quid ad hæc respondere potes? Si quis cogeret ad superstitionem uel iudaicam uel gentilem contra uirtutē crucis Christi, aut ad cultum idolorū, &c. huic parendū omnino non esset. Daniel cum socijs suis statuam regis non adorat, utcumq; omnes alij mandato regis parcant.

Que uero Christus Ioannis 4. & Paulus 1. Tim. 2. docent, non pugnant contra nos, sed contra superstitionem Iudeorum, quibus persuasum erat, orationem nullam deo gratam esse quam quæ fieret in templo Hierosolymitano. Libertatem ergo docent Christus et Paulus. Circa libertatem uero Christianam duo obseruabis. Primum, quandocumq; opus est & gloria dei uel circumstantiæ hoc exigunt, Christiana libertas se exerit. Alterum, Christiana libertas nihil committit contra piam & bonam consuetudinem, nihil contra ordinem qui cum uerbo dei non pugnat. Pacem & tranquillitatem amat Christi spiritus, qui uere liberos reddit. Exemplo sit nobis Iesus Christus. Quñ ad eum populus in deserto confluit, in deserto prædicat, sic enim circumstantiæ postulant. Quñ rursus apud lacum aut mare, in montibus, in domo ipsum adit, illic prædicat, auiditati eorum satisfaciens, nec defraudans uotum populi. Neq; enim commodum erat aliò eos ducere, neq; uerbũ negare, quod tanto ardore quærebant. Quandoquidem uero mos erat, ut sæpius & frequentius in synagogis et templo conuentus fierent, non neglexit dominus uel hanc occasionem. Non ergo horret templum, non synagogas pharisaicas, quin pro defensione sua in domo pōtificis dicit se quotidie in templo docuisse palàm, in eo scilicet loco ubi omnes conueniunt, in angulis planè nihil, Ioannis 19. His ergo
 qui

qui rite electi, à deo uocati & missi sunt, in omni loco (si ita res postulat) licet prædicare ueritatem, modo is locus in quo docet suspicioni non sit obnoxius. Bis ergo uos hac in re errare, facile ostendemus. Primum, quod neq; prædicationem euangelij neq; locum finitis esse libera, alligatis enim libertatē. Nam si non alligatis, cur templum horretis, & prædicatis non uocati nec missi in horreis, post sepes, in syluis & lucis? Deinde facitis hoc sine necessitate. Quid enim necesse est, ut prædicationem Euangelij ex urbibus & uicis in syluas transferatis, ex templis in horrea, ex publico in priuata loca? An non in templis prædicamus Iesum Christum, unicum & uerum deum, ut in hunc fidamus, ut innoceter coram illo uiuamus, ut proximos diligamus? Cur ergo statutas certis diebus ad ecclesias profectioes damnatis? Sed uos mauultis istas, ubi aut multi in syluam aliquam conueniunt nocte potius quàm die, ut quum deinde per densas tenebras puellis & matronis paulò formosioribus est domū palpitanum spiritualia connubia in carne consumant: aut ubi duo uel tres in hominis paulò habitioris ædes conueniunt, edunt, garrunt, captiuas mulierculas abducunt, ac deinde reliqua quæ tu uix cogitare audes faciunt. Hac uenatione multo maiorem prædam inueniunt quàm si in ecclesiarū contionibus audirent ipsorum auditores, quæ sunt contra eorum doctrinam.

Quis enim stultas tum puellas tum foeminas, & uiros
 agricolas ac simplices ab huiusmodi lupis tuebitur?
 quum nunquã grassentur adperite, neq; apostolorum
 more primum ad synagogas ueniant, & doctrinae suae
 fontes ex scriptura adperiant, sed ubi per menses ali-
 quot apud male feriatum aliquem delituerunt, & fa-
 miliam uniuersam non tantum errore, sed scortatione
 quoq; contaminarunt, iam tandem aliqua parte adpa-
 rent, quumq; ad doctrinae suae rationem postulantur,
 ipsi auolant, atq; implumes pullos miluo relinquunt.
 Ideo abhorrent à Christi tum uerbo tum instituto, qui
 & dixit: In occulto loquutus sum nihil, & praecepit,
 ut quae in aurem audirent, praedicaret super tecta. Hic
 mihi uerpos uide. Nacti ergo ex uillis aliquot homi-
 num, in tecta quoq; ascendunt, & cornicantur se nunc
 implere quod Christus dixit: Praedicate de tectis & c.
 Cumq; uiator aut licitor de longinquo perspicitur, de-
 missa cauda faciunt, quod de uulpecula apologi nar-
 rant. Est quiddam, omnino quiddam est quod praedica-
 tis cuius uos in luce pudet dicere, de non parendo ma-
 gistratui, de iureiurando non praestando, de rerum com-
 munionc, de ministrorum alimento, de redditibus, de de-
 cimis, deq; libertate quadam carnali, quibus omnibus
 nihil aliud quam rerum omnium confusionem quæri-
 tis, quid enim haec pariunt quam seditiones & tumul-
 tus? Huiusmodi ergo quum agitis templa uobis non
 conueniunt,

conueniunt, sed peetralia & sylua, ne quis sit qui ue-
stros errores refellat, quibus simplicibus & idiotis fa-
cile imponitis. Porro quod auditoribus uestris templa
adire prohibetis, in hoc nimirum fit, ut plures in erro-
re uestro diutiusq; detineatis. Qui enim à uobis sedu-
cuntur, quum nos nō audiunt, de ueritate doceri non
possunt, quo fit ut indies pertinaciores fiant. Paulus
uero omnia probare iubet, & quod bonum est reti-
nere. Haftenus de dolo uestro malo. Iam ostendam qua
dignitate templa à nobis habeantur. Quod ad structu-
ram et materiam attinet, nihil sanctiora sunt alijs edi-
bus: quod uero ad usum pertinet multo sanctissima,
nempe domus dei. Non quod parietibus circumscriba-
tur deus, aut quod in templis manufactis habitet Act.
17.7. sed quod in his diuina quaedam aguntur. Quum
enim à prophano usu secreta sunt, commodius in his
orare possumus à multitudine & negociorū tumultu
semoti. In his diuina uoluntas & gratia dei per Chri-
stum praedicatur et auditur, alter alterū ad deuotionē
& orationem incendit, & multorum uota quasi uno
ore ad deum ascendunt. In enarratione scripturarum
fiunt admonitiones, exhortationes, increpationes, &
consolationes. Haec à nobis conficta non sunt aut teme-
re instituta, sed ex uerbo dei desumpta. Dicit enim: Do-
mus mea domus orationis uocabitur. Hoc enim uer-
bo Christus utitur quum iam eijceret è templo emena-

tes & uedentes, & ipse quotidie in templo docebat. Deinde ad orationis horam Petrus & Ioannes templum petebāt, unde patet & apostolos in templo non solum prædicasse sed etiam orasse.

Secundo, templa in hoc sunt instituta, ut illic commodius sacramenta administremus. Baptismo initiatur qui populi dei sunt, et ad ecclesiam pertinent. Alter alteri sese manifestat & testatur se eum esse qui credat se morte Christi redemptum, pro qua gratias agit edendo panem & bibendo uinum, quæ dominus in sui memoriam instituit. Indicant se credere sanguine Christi purgatos, & in unū corpus coactos. Tercio, hoc in loco offerimus sacrificia nostra domino, nempe gratiarum actiones, ardentes preces, obedientiam promptissimam, humilitatem, eleemosynas, innocentiam, & tolerantiam, Rom. 12. Hebr. 13. Psal. 49. Hæc enim multo ardentius fiunt in congregatione & coetu ubi uniuersus populus coit studio quodā & honestate. Non enim lucem horremus, idcirco in timore dei honeste in templis conuenimus. SIMON.

Scilicet, præsertim tanto fastu & luxu uestiū. Ad hæc eucharistiæ sacræ abusu. IOIADA. Nobis qui euangelium prædicamus, & qui euangelio ex corde credimus, nunquam hic fastus uestimentorum, à maioribus nostris ad nos usq; deductus, placuit. Cōuenit enim ut in templo magna cum humilitate & honestate

nestate adpareamus coram tremenda maiestate dei no-
 stri, ornati scilicet uirtutibus & pietate, & hoc orna-
 tu de quo Paulus 1. Timoth. 2. 1. Cor. 11. 1. Pet. 3. Ad
 hæc subinde magno seruore exhortamur fideles quos
 docemus. Et nonnihil proficimus alicubi. Hic uero uo-
 bis non omnino assentimur, qui omnem cultum Chri-
 stianis hominibus negatis. Nam ut uaria sunt tempora
 ita uarium cultum pijs admittimus. Nam & olim ca-
 stissimæ & honestissimæ matronæ, ut humilitate, pudi-
 citia & uirtutibus semper, ita nonnunquam (dum res
 poscebat) corporali cultu ornatae erant. Quemadmo-
 dum de Rebecca, Esther, et Iudith scripturæ testantur.
 Quid uero in Eucharistia nostra desyderes clarius ex-
 plica. SIMON. Ad hanc coenam admittitis pec-
 catores, quos excludere ex hoc sacro conueniebat.
 Nos non nisi puris & innocentibus hanc coenam da-
 mus. IOIADA. Si panis Eucharistiæ nihil ad
 peccatores pertinet, dic ergo quibus à Christo sit insti-
 tutus? Angelis fortasse? Sic fingitis uobis puritatem,
 quam dum uobis ipsis tribuitis in Nouati hæresim inci-
 ditis. Nos ex uerbis scripturæ peccatum bifariam acci-
 pi dicimus. Primum, pro perfidia, hanc qui habet, is
 non digne existimat hunc panem. Nec opus est ut talis
 excludatur è coena, nam ut nihili curat eam, ita nequa-
 quam accedit. Hypocritas minister arcere non potest,
 quum solus deus corda perspiciat, et uideat quo quisq;